

UTVIDELSE AV VIRKEOMRÅDET FOR STRAFFERETTSLIGE SÆRREAKSJONER FOR UTILREGNELIGE SOM BEGÅR VEDVARENDE OG SAMFUNNSKADELIG KRIMINALITET - HØYRING

Saksgang:

Utval	Saksnummer	Møtedato
Levekår	003/11	26.01.2011

Forslag til vedtak:

Høringsuttalelse som angitt i saksfremlegget vedtas.

Levekår

Tilleggsforslag frå **Kjell Ragnar Thu, KrF**:

For gjentatt lovbrudd etter første domfelling bør det opnast for ny domfelling av allmennpreventive omsyn. Gjentatt lovbrudd etter første domfelling vil oppfattast som ein skjerpa trussel i lokalsamfunnet. Kommunen har ikkje høve til tvangsutøving og vil i praksis ikkje kunne handtere ein slik situasjon.

Tilleggsforslag frå Kjell Ragnar Thu vart samrøystes vedtatt.
Framlegget vart samrøystes vedtatt.

LEV-003/11 Vedtak:

Høringsuttalelse som angitt i saksfremlegget vedtas med følgende tillegg:

For gjentatte lovbrudd etter første domfellelse bør det åpnes for ny domfellelse av allmennpreventive hensyn. Gjentatte lovbrudd etter første domfellelse vil oppfattes som en skjerpet trussel i lokalsamfunnet. Kommunen har ikke anledning til tvangsutøving og vil i praksis ikke kunne håndtere en slik situasjon.

UTVIDELSE AV VIRKEOMRÅDET FOR STRAFFERETTLIGE SÆRREAKSJONER FOR UTILREGNELIGE SOM BEGÅR VEDVARENDE OG SAMFUNNSKADELIG KRIMINALITET - HØRING

SAKEN GJELDER

Høringsuttalelse vedrørende forslag om utvidelse av virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnskadelig kriminalitet.

BAKGRUNN FOR SAKEN

Justisdepartementet har i brev av 22. oktober 2010 sendt på høring et forslag om å utvide virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnskadelig kriminalitet. Høringsfristen er 1. februar 2010.

Den reaksjonsform som er aktuell, er tidsbegrenset tvungent opphold i psykisk helsevern.

Gjeldende regler for strafferettslige reaksjoner trådte i kraft 1. januar 2002. Våren 2004 ble det foretatt en begrenset etterkontroll av dette regelverket. Kontrollen avdekket at det er en liten gruppe utilregnelige som opptrer særlig plagsomt. I 2006 oppnevnte Justisdepartementet en arbeidsgruppe som skulle etterkontrollere reglene om strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige. De avga en rapport datert 30. april 2008. Her ble det foreslått at terskelen for å idømme en strafferettslig særreaksjon burde senkes noe. Rapporten ble sendt på høring den 1. april 2009. På bakgrunn av høringsuttalelsene har departementet utarbeidet et endret forslag som nå sendes ut på høring.

Etter gjeldene rett kan utilregnelige bare idømmes en strafferettslig særreaksjon for lovbrudd av særlig alvorlig karakter. De reaksjoner som er aktuelle, er overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg.

I høringsnotatet av 1. april 2009 ble høringsinstansene bedt om å vurdere følgende forslag til ny § 39 nr. 3 i straffeloven:

”Lovbryteren har begått flere forbrytelser av særlig samfunnskadelig eller plagsom art. I tillegg må faren for tilbakefall for nye forbrytelser av samme art antas å være særlig nærliggende. Overføring til tvungent psykisk helsevern kan bare idømmes når andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige.”

Bare et fåtall av høringsinstansene hadde merknader til dette forslaget. Departementet har derfor ikke bedt om ny høring hva angår vilkårene for å idømme tidsbegrenset tvungent opphold i psykisk helsevern.

Men som en bakgrunn for reglene som skal regulere innholdet i særreaksjonen tidsbegrenset tvungent opphold i psykisk helsevern, ønsker departementet å gi en nærmere beskrivelse av hvilken straffbar atferd som bør kunne gi grunnlag for slik reaksjon. Det vil bli lagt til grunn at terskelen for å idømme et tidsbestemt tvungent opphold i psykisk helsevern skal være svært høy. Det er ikke aktuelt eller ønskelig at alle som ”faller mellom to stoler” skal kunne idømmes en slik reaksjon. Hovedregelen skal fortsatt være at de som er utilregnelige i gjerningsøyeblikket, ikke skal møtes med en reaksjon, med mindre vilkårene for administrativ tvungen psykisk helsevern er tilstede.

Det foreslås at et minstekrav bør være at lovbrysteren har begått kriminalitet av et visst omfang og over noe tid. Loven bør angi hvilke kategorier av lovbrudd som kan gi grunnlag for en reaksjon. Departementet nevner bl.a. vinningslovbrudd og skadeverk, i tillegg til handlinger som omtalt i straffelovens § 39 nr. 1. Det er imidlertid ikke hensiktsmessig å gi en uttømmende angivelse av type lovbrudd. Det bør være åpning for at også andre kategorier lovbrudd kan gi grunnlag for reaksjon, dersom de for øvrig oppfyller kvalifikasjonskravene som nevnt nedenfor.

Departementet foreslår som kvalifikasjonskrav at lovbruddene må være av "særlig samfunnskadelig eller plagsom karakter", samt at særreaksjonen må være "nødvendig". I dette ligger at det må foretas en avveining mellom samfunnets behov for å beskytte seg på den ene siden, og de konsekvenser en særreaksjon kan ha for lovbrysteren på den annen. Departementet mener at bestemmelsen normalt ikke skal ramme mindre lovbrudd, som naskeri, men at for eksempel innbruddstyveri bør omfattes. Ved avveiningen av om særreaksjonen er nødvendig, mener departementet at det bør legges vekt på om andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige. I tillegg bør det være et vilkår at faren for tilbakefall er stor. I det ligger at lovbruddene må ha pågått over noe tid.

Departementet foreslår at dom på overføring til psykisk helsevern for tidsbegrenset tvungent opphold, skal innebære at domfelte utredes for inntil seks måneder i institusjon utpekt av det regionale helseforetaket. Det vises til at psykisk helsevern i praksis har små muligheter for å endre atferd til personer som ikke selv ønsker det. Og videre at de som er aktuelle for en særreaksjon av den art, ofte ikke er motivert for å motta helsehjelp. En dom på inntil 6 måneders utredning er derfor ikke i alle tilfeller tilstrekkelig til å stoppe all fremtidig kriminalitet. Det antas at en slik dom likevel kan bidra til at samfunnet kan få et bedre grunnlag for å tilby denne gruppen helsehjelp, sosiale tiltak og annen oppfølging. Man får mulighet for å foreta en grundig vurdering av den enkeltes behov, og dermed bedre forutsetninger for å tilby relevant hjelp.

Departementet foreslår at det regionale helseforetaket i domfeltes bostedsregion skal avgjøre i hvilken institusjon oppholdet skal gjennomføres. Det er naturlig at gjennomføringen av slike dommer i første omgang legges til de miljø i Norge som allerede gjør lignende type arbeid, de regionale sikkerhetsavdelingene. Imidlertid kan det tenkes noen tilfeller hvor domfelte heller bør gjennomføre dommen i en annen institusjon, for eksempel i kommunen. Det foreslås derfor at man i forskrift åpner for at det regionale helseforetaket kan inngå avtale om at tidsbegrenset tvungent opphold kan gjennomføres i andre institusjoner, for eksempel i kommunen. Et motargument er at det kan bli vanskelig med erfaringsoverføring dersom gjennomføringen skjer på for mange steder. Det antall personer som vil bli dømt etter disse bestemmelsene antas å bli lavt, noe som tilsier at erfaringen bør samles på få plasser.

Departementet foreslår at en sentral oppgave under tidsbegrenset tvungent opphold må være å utarbeide en plan for oppfølging av domfelte etter endt utredning. Det kan dreie seg om oppfølgingstiltak, motivasjonsarbeid, botiltak, støttetiltak, evt døgnbasert omsorg, tilbud om arbeid med mer. Det forutsettes at mange instanser må trekkes inn i arbeidet med å utarbeide slik plan, bl.a. kommunen. Den faglig ansvarlige for det tvungne oppholdet bør få plikt til å ta initiativ til å utarbeide slik plan.

Departementet mener at det også bør åpnes for en utvidet rett til å innhente opplysninger som er nødvendige for å utrede domfeltes psykiske helse og for å utarbeide en oppfølgingsplan.

Det foreslås at varigheten av oppholdet settes til minimum 3 uker og maksimum 6 måneder. Videre foreslås det at gjentatt plagsom kriminalitet i utgangspunktet ikke skal kunne føre til ny dom på tidsbegrenset tvungent opphold, med mindre nye forhold tilsier det. Hensynene bak bestemmelsen tilsier at slik dom bare vil være nødvendig en gang. Med nye forhold menes endringer i lovbrysterens psykiske tilstand.

Etter at dommen er gjennomført, må domfelte følges opp og vedvarende tilbys tjenester. Men det vil være opp til domfelte om vedkommende vil ta imot.

FORSLAG TIL HØRINGSUTTALSE

Time kommune mener at det er et klart behov for å utvide virkeområdet for strafferettslige særreaksjoner for utilregnelige som begår vedvarende og samfunnsskadelig kriminalitet. Det har vist seg at det er noen utilregnelige personer som utøver kriminalitet av samfunnsskadelig og/eller plagsom karakter, men hvor handlingene ikke er så alvorlige at de omfattes av dagens regler om særreaksjoner. Videre har det vist seg at disse personene ofte ikke ønsker å ta imot hjelp som kan bidra til at de endrer atferd. I slike situasjoner står lokalmiljøet helt maktesløse.

Time kommune er videre enig i departementets forslag hva angår vilkår for idømmelse av tidsbegrenset tvungent opphold. Det må stilles krav til at kriminaliteten er av et visst omfang, og reaksjonen bør være nødvendig. Det vil si at andre tiltak må ha vært forsøkt først, eller ha vært vurdert som åpenbart uhensiktsmessige.

Etter Time kommunes oppfatning, vil det være mest hensiktsmessig at oppholdet som hovedregel gjennomføres i noen få institusjoner på landsbasis. Da vil man få opparbeidet god erfaring med hensyn til utredning og utarbeidelse av oppfølgingsplan på disse stedene. I særlige tilfeller kan det kanskje være hensiktsmessig at domfelte får gjennomføre oppholdet i sitt lokale miljø. Men det vil i så fall stille store krav til institusjonen, som mest sannsynlig vil ha liten eller ingen erfaring med utredning og oppfølging av denne type dommer. Det gjelder særlig for institusjoner i små kommuner.

Time kommune mener videre at muligheten for gjentatt domfellelse bør utvides, sammenholdt med departementets forslag. Dersom domfelte fortsetter helt på samme måte og ikke vil ta imot hjelp etter oppholdet, vil samfunnet rundt stå like maktesløse som før oppholdet. Time kommune mener derfor at det bør være en adgang til å idømme tidsbegrenset opphold i psykisk helsevern på nytt, men at vilkårene for det bør skjerpes sammenholdt med første gangs domfellelse. Blant annet bør det vurderes om det er særlige forhold som tilsier at en ny domfellelse og ny utredning vil kunne gi et bedre resultat enn hva som var erfaringen etter den første domfellelsen.

Rådmannen i Time, den 10.12.2010

Brit Nilsson Edland

Anlaug Ringvold Mesfin
Kommunalsjef

Vedlegg: Høringsbrev datert 22. oktober 2010